'n HISTORIES-KRITIESE STUDIE VAN DIE SMUTS - ONDERWYSWET VAN 1907

deur

JOHANNES JURIE SNYMAN, M.A., M. ED.

Voorgelê as gedeeltelike Vervulling
van die
Vereistes vir die Graad
DOCTOR EDUCATIONIS
in die
Fakulteit van Opvoedkunde
aan die
POTCHEFSTROOMSE UNIVERSITEIT
vir
CHRISTELIKE HOER ONDERWYS.

Promotor : Prof. dr. J. Chris. Coetzee.

RANDFONTEIN.
20 Desember 1951.

VOORWOORD.

Die werk wat hiermee aangebied word, is die resultaat van navorsing wat oor etlike jare strek. Die openbare pers was een van die vernaamste terreine wat gefynkam is by die versameling van die stof, want dit is die beste bron waaruit ons die gesindheid van die volk teenoor die Smuts-onderwyswet ken.

Soos uit die bronnelys sal blyk, was die navorsing egter nie beperk tot die pers alleen nie, maar daar is ook nuttige gebruik gemaak van die werke van navorsers wat dele van die terrein reeds gedek het.

Om die tema tot sy reg te laat kom, was dit noodsaaklik om die twee onderwystrome in die land en veral in Transvaal teenoor mekaar te stel. In die lig van die een kan die ander beter begryp word.

Ek wil graag van hierdie geleentheid gebruik maak om my erkentlikheid te betuig aan almal wat my in hierdie studie behulpsaam was.

In besonder wil ek my dank betuig aan die Potchefstroomse Universiteit vir Christelike Hoër Onderwys vir besieling en tegemoetkoming gedurende baie jare, en my promotor, prof. J. Chris. Coetzee, vir sy insiggewende kritiek, sistematiese uiteensetting en intense belangstelling.

Ek wil my opregte dank uitspreek aan die Nasionale Navorsingsraad vir die ad-hoc-toekenning, waardeur ek in staat gestel is om die navorsingswerk voort te sit.

Voorts wens ek my waardering uit te spreek vir die hulpvaardigheid en vriendelikheid van die volgende persone: die hoof-argivaris en die personeel van die Transvaalse Argief; die personeel van die Unie-onderwysdepartement; die personeel van die Staatsbeblioteek; van die

biblioteek van die Transvaalse Onderwysdepartement; van die biblioteek van die Potchefstroomse Universiteit; van die stadsbiblioteek van Johannesburg; prof. H.G. Stoker en meneer J.A.L. Taljaard, vir die leiding in die filosofie van Smuts en prof. D.W. Krüger, vir sy waardevolle inligting in verband met die staatkunde van Smuts.

Laastelik 'n woord van besondere dank en waardering aan my eggenote en kinders vir hulle morele steun en toewyding.

Ten slotte aan Hom al die eer, van Wie ek my diepe afhanklikheid gevoel en Wat my met die nodige middele geseën het, waardeur ek in staat gestel is om my ideaal verwesenlik te sien.

Randfontein.
20 Desember 1951.

INHOUDSOPGAWE.

A F D E L I N G A.

Hoofstuk. Bladsy.

I. INLEIDING.

I. Algemene Doelstelling. I- 2.
2. Doel en Aard van die Smuts-Onderwyswet van I907. 2- 4.
3. Die Liberalistiese Tendense in die Onderwys. 4.
(a). Die Weg van Liberalisme op Suid-Afrikaanse Bodem. 4- 5.
(b). Opvoeding en Onderwys as Kanaal ter bevordering van Liberalistiese Ideale. 5- 7.
(c). Liberalistiese Invloede wat ingewerk het op die formulering van die Smutswet van I907. 7.
(i). Liberalisering van die Onderwys deur Staat en Kerk. 7- 8.
(ii). Liberalisme in die Kaapse Onderwys 8-I0.
(iii). Liberalisme in die Transvaalse Onderwys na I900. I0-I2.

4. Ander Invloede op die Wording van die Onderwyswet van I907. I2.
(a). Anglisasie as kenmerkende Invloed op die Smutswet. I2-I4.
(b). Anglisasie van die Kerk. I4-I5.
(c). Engelse Begrip van die Onderwys. I5-I7.
(d). Hollandse Begrip van die Onderwys. I7.
(i). Histories: Ontwikkeling van 'n eie Nasionale Onderwysvorm. I7-I9.
(ii). Republiekeinse Begrip van Onderwys in Transvaal. I9-20.
(iii). Die Gereformeerde Beginsel in die Onderwys. 20-2I.
(iv). Skool, Kerk, Huis en Staat. 2I-22.

5. Indeling van die Studie. 22-23.

A F D E L I N G B.

II. DIE INVLOED VAN DIE ENGELSE ONDERWYS-OP DIE ONTWIKKELING VAN DIE KAAPSE ONDERWYS I806-I905.

I. Inleiding. . . . . . 24.
(a). Die Hollandse Gedagte. . . 24-26.
(b). Die Engelse Gedagte. . . 26-28.
2. Die De Mist-Periode: I803-I806.. 28.
(a). Die Skoolorde van De Mist. . 28-29.
(b). Invloed van Buitelandse Idees op die Skoolorde van De Mist. . 29.
(i). Engelse Invloed. . 29-3I.
(ii). Franse Invloed. . 3I-32.

HOOFSTUK. BLADSY.

3. Engelse Onderwys in die 19e Eeu in soverre dit die Kaapse Onderwys in daardie Tydperk beïnvloed........ 32
(a) Godsdienstige Toestand in Engeland 32
(i) Opkoms en Invloed van die Metodisme in Engeland 32-33
(ii) Onderwys van Private Inisiatief 33
(iii) Die Administrasie en Beheer van die Onderwys 3334 34

(b) Geleidelike Staatsinmenging in die Onderwys ... 34
(i) Die Vrywillige Beginsel in die Onderwys. 1809 - 1865......... 34-35
(ii) Die Newcastle-Onderwyskommissie 1858-61........................ 35-36

(c) Vestiging van 'n Nasionale Onderwys-Stelsel 1865 - 1902........... 36-37
(i) Die Onderwyswet van 1870....... 37
(ii) Die Ontwikkeling van 'n Openbare Skoolstelsel.................. 37-40

(d) Invoering van die Britse Nasionale Onderwysstelsel aan die Kaap 1806-1839.............................. 41
(i) Inleiding...................... 41
(ii) Onderwystoestande onder Caledon 42
(iii) Cradock se Onderwysstelsel..... 42-44

4. Die Onderwys aan die Kaap gedurende die Somersetregime.................. 44-47
(a) Plaaslike Onderwysbeheer........ 47
(b) Verengelsing van die Kerk...... 47-49
5. Staatsondersteunde Skole 1839-1865......................... 49
(a) Inleiding...................... 49-50
(b) Die Herschel-stelsel........... 50
(i) Rapport van Bell........... 50-51
(ii) Regeringsmemorandum van 1839. 51
(iii) Die Klousules van die Herschel-stelsel....................... 51
(c) Plaasskole: Ondersteunde Skole.. 51-52

6. Engelse Onderwys 'n voldonge Feit en die Klimaks in die Kaapse Skole 1865-1905.............................. 52
(a) Inleiding................... 52
(b) Die Onderwyswet van 1865... 52-53
(i) Die £-vir-£-stelsel..... 53
(ii) Onderwysbestuur........... 53
(iii) Voertaalvraagstuk......... 53
(c) Langham Dale as Superintendent 1859-92 en die Uitbreiding van Staatshulp..................... 53
(i) Inleiding................. 53-54
(ii) Die Onderwystoestande onder Dale 54-55
(iii) Die de Villiersrapport 1883 55-56

(d) Sentralisasiebeleid van dr. Muir 1892-1905................... 56
(i) Inleiding................. 56-57
(ii) Invoering van Verpligte Onderwys.................. 57
(iii) Hervorming van Departementele Organisasies............ 58

7. Kritiese Beskouing.............. 58-59

HOOFSTUK.		BLADSY.
(a)	Die De Mist-tydperk 1803-1806....................	59
(i)	Die Skool................	59-60
(ii)	Die Kerk................	60-62
(b)	Imperialistiese en Negrofilistiese Tydperk van Onderwys in die Kaapkolonie 1806-L839...............	62
(i)	Inleiding................	62
(ii)	Verengelsingsbeleid van Cradock................	63-64
(iii)	Begin van Stelselmatige Anglisasiebeleid van Somerset...................	64-69
(c)	Stryd om Handhawing en Erkenning teen die toenemende Anglisasie 1839-65.....	69
(i)	Die Skool................	69-72
(ii)	Die Kerk.................	72-73
(d)	Hoogtepunt van die Anglisasiebeleid en Afrikanerontwakking. 1865-1905...........	73-76

III. ONDERWYS IN TRANSVAAL 1850 - 1906.

1.	Ontwikkeling van die Christelik-Nasionale Onderwysstelsel in Teenstelling met die Smutswet van 1907.	77
(a)	Inleiding	77
(b)	Die Christelik- nasionale Onderwysstelsel uit Nederland in die Kaap oorgeplant................	77-81
(c)	Eerste Stappe in die Rigting van Christelik-nasionale Onderwys in die Republiek 1852-1877.........	81
(i)	Onderwys in die Begin-jare,....	81-82
(ii)	Die Eerste Skoolreglement 1852-1855.........................	82-83
(iii)	Insypeling van Engels gedurende die Begin jare van die Onderwys in die Republiek................	83-85
(d)	Liberale Onderwyswetgewing van Burgers 1872-1877................	85-87
(e)	Die Anglisasie-periode van Transvaal 1877-1880..................	87
(i)	Versterking van die Britse Invloed	87-88
(ii)	Die Onderwys in die Anneksasieperiode	88-89
(iii)	H.S. Bosman se Onderwyswet No. 10 van 1880...................	89-90
(f)	Die Du Toit-Mansvelt-periode: Onderwys in Transvaal op 'n Christelik-nasionale Grondslag geplaas 1880-1899....................	90
(i)	S.J. du Toit die Grondlegger van die Christelike Staatskool	90-95
(ii)	Onderwyswet No. 1 van 1881: Vestiging van die Christelik-nasionale Onderwys...........	95-96
(iii)	Invloede wat ingewerk het op die Du Toit-Wet.............	96
(iv)	Onderwysbeleid van N. Mansvelt 1891-1899.............	97-104
2.	Onderwys in die Kroonkolonie 1900-1905 as Rigsnoer vir die Smutswet van 1907......................	104

HOOFSTUK.	BLADSY.
(a) Onderwys gedurende die Oorlogsjare 1900-1902........................	104
(i) Inleiding	104-105
(ii) Milner se Anglisasie-beleid ..	105-107
(iii) Die Kampskoolstelsel: Vervanging van die Christelik-nasionale Onderwys	107-112
(b) Die Periode van Rekonstruksie van die Onderwys deur Milner volgens Engelse Model 1902-5............	112
(i) Histories	112-113
(ii) Die Administrasie en Onderwysbeheer	113-114
(iii) Onderwyswetgewing	114-116
(iv) Die Sentrale Onderwysdepartement	116-117
(v) Onderwysontwikkeling tydens die Milnerregime	117-120
(c) Die Christelik-nasionale Onderwys as Teenwig teen die Britse Onderwysbeleid 1902 - 1906	120
(i) Inleiding	120-121
(ii) Die Posisie van Hollands in die Onderwys na die Traktaat van Vereeniging	121
(iii) Ontstaan van die Christelik-nasionale Onderwysbeweging ...	121-123
(iv) Opvattings van die Voorstanders van die Christelik-nasionale Onderwybeleid	123-124
(v) Ontwikkeling van die C.N.O-skole.	124
(vi) Opdraande Stryd van die C.N.O.	125-126
(vii) C.N.O.-Kongresbesluite 1905 en 1906	126-128
3. Kritiese Samevatting	128
(a) Onderwys in die Suid-Afrikaanse Republiek	128
(i) Inleiding	128-129
(ii) Die Invoering van Engels in die Transvaalse Onderwys in 1866	129-130
(iii) Britse Invloed in die Onderwys na 1866	130
(iv) Die Burgeronderwyswet No.4 van 1874	130-132
(v) Die Onderwys in die Anneksasieperiode 1876-1880:Transvaal word 'n Engelse Invloedsfeer...................	133-134
(vi) Die Du-Toit-Mansvelt-Periode 1880-1890	134-141

AFDELING C.

IV. DIE FILOSOFIESE EN STAATKUNDIGE DENKE VAN SMUTS, WAAROP DIE ONDERWYSWET VAN 1907 GEBASEER IS.

1. Die Filosofie van Smuts	142
(a) Inleiding	142-143
(b) Sy filosofiese Denke	143
(i) Smuts se nuwe Verwagting	143-144
(ii) Holisme	144-147
(iii) Kreatiewe Evolusie	147-149

HOOFSTUK.	BLADSY.
(iv) Smuts se Veldgedagte.........	149-151
(v) Persoonlikheid en Vryheid ...	151-155
2. Die Staatkundige Denke van Smuts..	155
(a) Engelse Kulturele Invloed op Smuts..........................	155
(i) Inleiding	155-156
(ii) Die Skool: Angliseringswerk van die Onderwyswetgewing in die Kaapkolonie	156-159
(b) Ontplooiing van Smuts se Staatkundige Denke	159
(i) Inleiding	159
(ii) Sy Studieloopbaan in Kaapland	159-160
(iii) Smuts in Cambridge	161
(iv) Smuts as Joernalis	162-163
(v) Smuts betree die Politieke Arena: As bewonderaar van Rhodes	163-174
(vi) Smuts word 'n vurige Republikein	174-177
(vii) Die Staatkunde van Smuts in Transvaal 1902 - 1907	177-192
3. Konklusie	192-193
V. DIE SMUTS-ONDERWYSWET VAN 1907.	
1. Die Onderwysbeleid van Lord Selborne as Grondslag van die Smutswet	194
(a) Inleiding	194-195
(b) Onderwysvoorstelle van Het Volk-Party	195-199
(c) Die Selborne-Memorandum, 17 November 1905	199
(i) Verpligte Skoolbesoek	199
(ii) Skoolkommissies	199
(iii) Adviserende Skoolrade	199-200
(iv) Benoeming van Onderwysers ...	200
(v) Die Taalvraagstuk	201
2. Staatkundige en Filosofiese Invloed van Smuts op sy Onderwyswet van 1907	201
(a) Inleiding	201-203
(b) Sy Onderwysbeleid	203-209
(c) Adamson se Onderwysbeskouings as Rigsnoer vir Smuts se Onderwyswetgewing	209-211
3. Die Engelse Pers en die Onderwys ..	211-215
4. Konsep-Onderwyswet van 1907	215
(a) Inleiding	215-216
(b) Grondbeginsels waarop die Konsep-Onderwyswet gebaseer is	216
(i) Die C.N.O.-probleem	216-217
(ii) Ouerseggenskap	217-218
(iii) Kostelose Onderwys en leerplig	218
(iv) Die Taalvraagstuk	219
(v) Godsdiensonderwys	219-221
5. Die Onderwyswet Nr. 25 van 1907 ...	221
(a) Inleiding	221
(b) Hoofstuk I: Die Sentrale Beheer van die Openbare Onderwys.......	222
(c) Hoofstuk II: Die Onderwysraad ..	222-223

HOOFSTUK. BLADSY.

(d) Hoofstuk III: Laer Onderwys vir Blanke Kinders 223-225
(e) Hoofstuk IV: Middelbare en Hoër Onderwys vir Blankes 225
(f) Hoofstuk V: Skole, Klasse en Inrigtings vir Kleurlinge 225
(g) Hoofstuk VI: Die Taalvraagstuk 225-226
(h) Hoofstuk VII: Godsdiensonderwys 226-227
(i) Hoofstuk VIII: Private Skole .. 227-228
(j) Hoofstuk IX: Plaaslike Besture van Skole 228-232
(k) Hoofstuk X: Onderwyspersoneel.. 232-234
(l) Hoofstuk XI: Finansiële Reëling 234
(m) Hoofstuk XII: Algemeen 234-235

6. Kritiese Beskouing 235

(a) Die Selbourne-Onderwyswet van 1905 as Voorloper van die Smuts-Onderwyswet van 1907 235-237
(b) Die Openbare Mening oor die Selbourne-Wet...................... 237-239
(c) Suggesties wat noodwendig die Samestelling van die Smuts-Wet beïnvloed het................. 239-244
(d) Hoe Smuts se Konsepwet in die Openbaar ontvang is 244-248
(e) Algemene Kenmerkende Grondbeginsels van Wet Nr. 25 van 1907 .. 248
(i) Inleiding 248-249
(ii) Die Wet geskoei op die Britse Gees van die Voorgangers 249-251
(iii) Die Beginsel van Verpligte en Gratis Onderwys 251-252
(iv) Middelbare of Hoër Onderwys vir Blankes 253
(v) Onderwys van Kleurlinge 253-254
(f) Godsdiensonderwys in die Staatskole soos beliggaam in die Onderwyswet 255-261
(g) Ouerseggenskap 261-262
(h) Voertaalvraagstuk 262-266
(i) Die Konsepwet in die Wetgewende Raad 267-270

VI. DIE ALGEMENE VERLOOP VAN DIE ONDERWYS NA 1907 EN DIE VORDERING OP ONDERWYSGEBIED.

Die Algemene Verloop van die Onderwyswet vanaf 1907 tot 1910. 271

1. Inleiding 271

2. Die Algemene Bepalinge en Instruksies van Onderwys 271

(a) Departementele Instruksies betreffende die Openbare Onderwys 271
(i) Diensvoorwaardes van Skoolraadsekretarisse 272-274
(ii) Verpligte Onderwys 274-275
(iii) Voorsiening om die behoefte van Onderwysfasiliteite 275
(iv) Konsentrasie op die Platteland 275-276
(v) Sentralisasie in die Stede 276-277

HOOFSTUK. BLADSY.

(vi) Konsentrasie van Middelbare Onderwys.................... 277
(vii) Oprigting van Skoolgeboue.... 277-278
(viii) Onderhoud van Skoolgeboue.... 278
(ix) Skoolbenodighede 278-279
(x) Beurse 279-285
(xi) Die Prosedure met betrekking tot Onderwysers in die Benoeming van Poste 285-287
(xii) Indeling van Skole 287-288
(xiii) Die Diensvoorwaardes van die Gevestigde Onderwyspersoneel. 288-292
(xiv) Salarsskale 292-294
(xv) Kwalifikasies van Onderwysers 294-295
(xvi) Verlof 296-299
(xvii) Pensioene 299-
(xviii) Opleiding van Onderwysers.... 299-300
(xix) Geldelike Bepalings.......... 300-301
Algemeen
(xx) Korrespondensie 301-302
(xxi) Beherende Liggame 302
(xxii) Verslae en State 302
(xxiii) Jaarstate 302-303

(b) Regulasies in verband met die Onderwys..303
(i) Skoolraadverkiesings 303-304
(ii) Skoolkommissieverkiesing . .. 321
(iii) Samestelling, Magte en Werksaamhede van die Beherende Liggame van Middelbare Skole op Johannesburg 305-307
(iv) Regulasies in verband met die Beherende Liggame van die Pretoriase Hoërskool 307-308

(c) Wysigings van die Onderwyswet No. 25 van 1907.................... 308-310

(d) Bepalinge en Leergange vir Laer- en Middelbare Skole 310-
(i) Inleiding 310-311
(ii) Die Bepalings 311-315

3. Die Vordering op Onderwysgebied. Administrasie 315
(a) Die Hoofkantoor 315-316
(b) Die Inspekteurskorps 316
(c) Die Raad van Onderwys 316-317

4. Plaaslike Liggame 317
(a) Skoolrade...................... 317-318
(b) Skoolkommissies 318

5. Onderwysvraagstukke 318
(a) Die Taalvraagstuk 318-319
(b) Godsdiensonderrig ,............. 319
(c) Verpligte Skoolbesoek 320
(d) Konsentrasie van Onderwysfasiliteite 320-322
(e) Uitbreiding van Middelbare Skole 322-323
(f) Tegniese Onderwys ...., 323-324
(g) Opleiding van Onderwysers 324-326
(h) Skoolsertifikaateksamen 326

6. (a) Onderwys van Nie-blankes 326-327
(b) Onderwys van Kleurlinge 327-328
(c) Onderwys van Naturelle 328-329

HOOFSTUK. BLADSY.

7. Hoër Onderwys 329

(a) Histories 329-330

(b) Onstaan van die Transvaalse Universiteitskollege op Pretoria 330-331

(c) Landbou-onderwys 331-332

8. Kritiese Beskouing 332

(a) Inleiding 332-333

(b) Die C.N.O. en Godsdiensonderwys 333-337

(c) Uitwerking van die Wet op die Taalvraagstuk 337

(i) Inleiding 337-338

(ii) Die Taalvraagstuk 338-341

(d) Skeppinge van nuwe Instellinge 341 342

(i) Toename van aantal Onderwysinrigtings 342-343

(ii) Besturende Liggame 343-345

(e) Die Onderwyspersoneel 345-346

(f) Onderwys aan Nie-blankes 346-347

A F D E L I N G D.

VII. KRITIESE SAMEVATTING EN SLOT.

1. Die Lewens- en Wêreldsbeskouing van Generaal J.C. Smuts 348

(a) Inleiding 348-349

(b) Sy Staatkunde as Uitvloeisel van sy Wêreldbeskouing 349-351

(c) Sy Onderwysbeleid as Uitvloeisel van sy Filosofie 352-354

(d) Opjektiwisme in die Onderwyswet. 354-356

2. Die Kalvinistiese L wens- en Wêreldbeskouing........................ 356

(a) Algemeen 356

(b) Grondslae van die Christelik-nasionale Onderwys 356-359

(c) Die Doelstelling van die Volksonderwys 359-360

(d) Die Leerplan in die Volkskool ... 360-365

3. Die Smutswet getoets aan die Nasionale Lewens- en Wêreldbeskouing ... 365

(a) Inleiding 365-366

(b) Die Godsdienstige Grondslag van die Transvaalse Onderwys 367

(i) Die Doel van die Onderwys 367-368

(ii) Godsdiensonderwys 368-371

(c) Die Nasionale en Opvoedkundige Grondslae van die Transvaalse Onderwys.......................... 371-372

(d) Die Taalvraagstuk 372-375

(e) Die Gees en Rigting van die Onderwys 375

(f) Gratis en Verpligte Onderwys 375-376

(g) Beheer van die Onderwys 376-380

(h) Die Onderwyser 380-382

(i) Nie-blanke Onderwys 382-384

4. Slot 384-385

--------o0o--------